

Kiel-Windeweer, Vossenburg 1 (gemeente Hoogezand-Sappemeer)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Het plangebied en de ruime omgeving zoals weergegeven in de Grote historische atlas van Nederland: Noord-Nederland 1851-1855

Administratieve gegevens

provincie: Groningen

gemeente: Hoogezand-Sappemeer

plaats: Kiel-Windeweer

toponiem: Vossenburg 1

bevoegd gezag: gemeente Hoogezand-Sappemeer

opdrachtgever: gemeente Hoogezand-Sappemeer

coördinaten: noordoost 246.747/570.856
 zuidoost 246.776/570.794
 zuidwest 246.530/570.676
 noordwest 246.510/570.744

centrumcoördinaat: 246.637/570.769

kaartblad: 12E

meldingsnummer: 36728

beheer documentatie: Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Hoogezand-Sappemeer en E-depot

uitvoerder: Libau

auteur: M. de Jong MA

autorisatie: drs. J. Molema

rapport: 09-154

telefoon: 050-3126545
fax: 050-3123362
e-mail: info@libau.nl

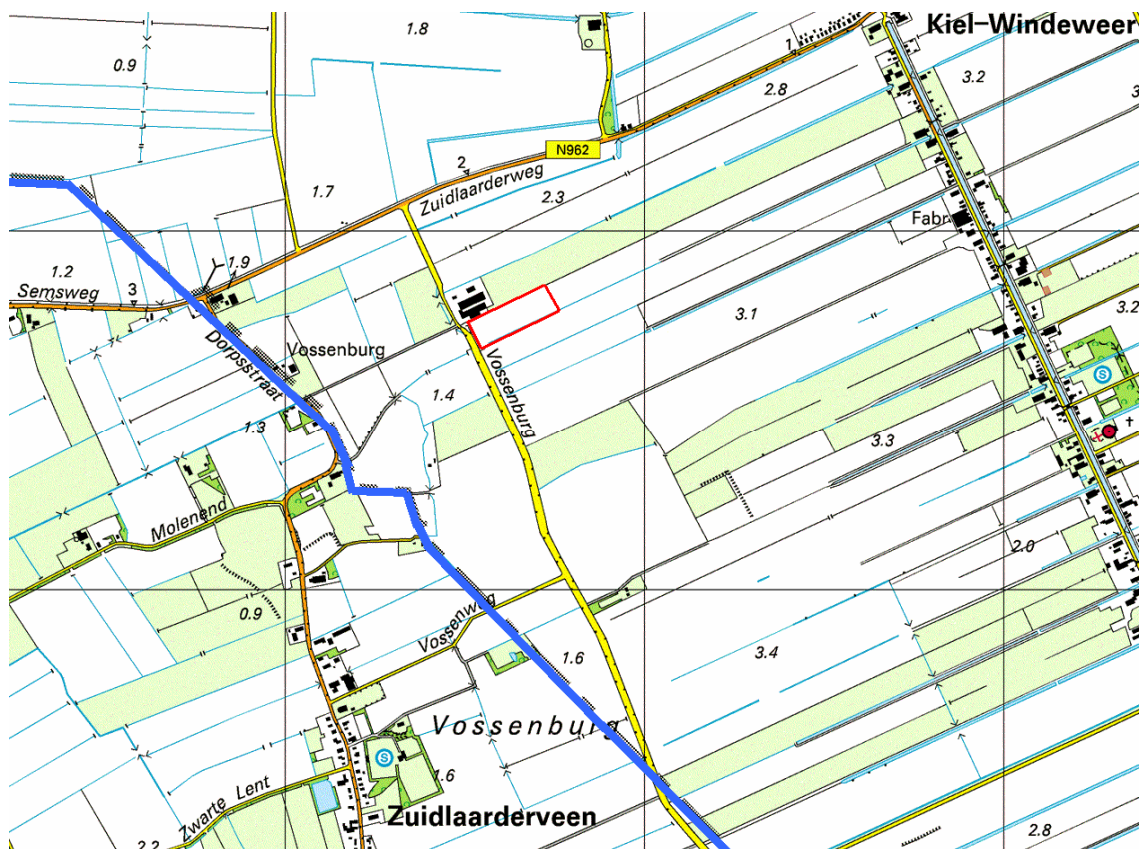

Kiel-Windeweer, Vossenburg 1 (gemeente Hoogezand-Sappemeer)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van de gemeente Hoogezand-Sappemeer, vertegenwoordigd door mw. Y. Bartelds, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het perceel direct ten zuiden van de boerderij Vossenburg 1 te Kiel-Windeweer. De aanleiding voor het onderzoek is het voornemen om op dit perceel twee vleeskuikenstallen (53 x 90 meter) op te richten. Het gebied waar de ingrepen gaan plaatsvinden wordt hieronder verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: Plangebied Vossenburg 1: het plangebied is rood omlijnd (Topografische Atlas Groningen).

Informatie

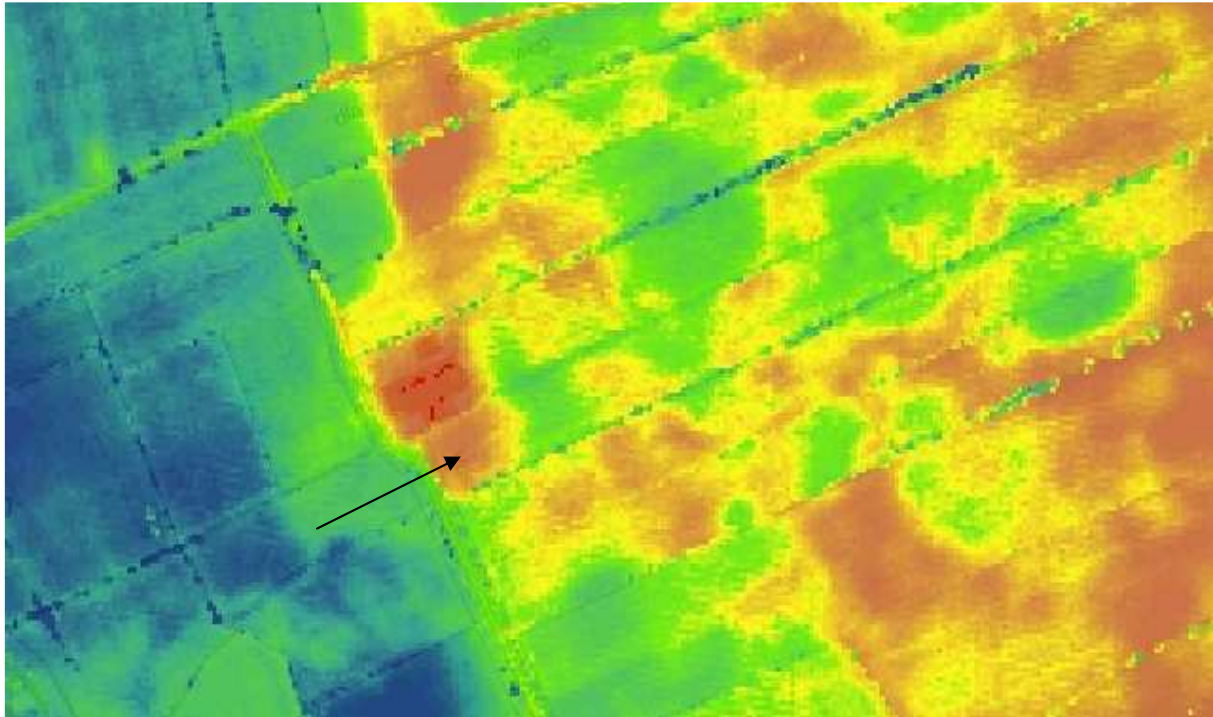
Het plangebied ligt in een gebied met pleistocene dekzanden. Deze dekzanden werden in de laatste fase van de oude steentijd (12000 – 8800 voor Chr.) en in de midden steentijd (8800 – 4900 voor Chr.) door de mens bewoond. In de loop van de midden steentijd raakten de dekzanden zwaar bebost en verliet de mens het gebied. Door voortschrijdende vernatting van het milieu trad veengroei op. Het veen breidde zich gestaag uit en hierdoor verdween het bos. In de bronstijd (2000 – 800 voor Chr.) was het gehele veenkoloniale gebied met veen bedekt geraakt. In de middeleeuwen ging de mens zich bezighouden met het ontginnen van deze veengebieden, primair ten behoeve van het creëren van landbouwgebied (landbouw op veengrond). Vanaf de late zestiende eeuw werd het veen op industriële wijze ontgonnen en afgegraven. Brandstofwinning en gelijktijdig creëren van landbouwgronden waren toen het doel. Door de verveening en de daarop volgende verdroging en oxidatie van het restveen is de pleistocene dekzandbodem weer bloot komen te liggen.

Op de fysisch geografische kaart van Groningen (zie bijlage: Uitsnede fysisch geografische kaart Groningen, blad 5) is in het plangebied de aanwezigheid van een dekzandwieling aangegeven (code Nw1). Ten westen van deze dekzandwieling ligt een dekzandvlakte met restveen van 15-40 cm dik (code oNv2). Het gebied ten oosten van de dekzandwieling betreft een veenkoloniale ontginningsvlakte die op de oostkant van het plangebied nog bedekt is met een laag restveen van 15-40 cm dik (codes Ov4 en oOv4). Op de bodemkaart is aangegeven dat de

bodem in het plangebied bestaat uit veldpodzolgronden van leemarm en zwak lemig fijn zand (bodemkaartcode Hn21) en moerige podzolgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag (bodemkaartcode iWp). Er is een grote kans op aanwezigheid van bewoningsresten uit de prehistorie (steentijd) op deze bodems. De aanwezigheid van podzolbodems duidt op goede ontwatering van het dekzand en de prehistorische mens had een bewoningsvoorkeur voor dergelijke droge bodems.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; zie figuur 2) is de dekzandwieling goed te zien. Het westelijk deel van het plangebied ligt het hoogste, het middendeel is iets lager gelegen maar in het oostelijke uiteinde van het plangebied loopt de bodem opnieuw op. Ook is te zien dat de ligging van de veldpodzolgronden in het plangebied overeenkomt met de ligging van de dekzandwieling zoals zichtbaar op de fysisch geografische kaart. De moerige podzolgronden betreffen de lager gelegen delen naast, en op de flanken van de dekzandwieling. De laagte ten westen van het plangebied is het Hunzedal.

Figuur 2: Hoogteverschillen in plangebied Vossenburg 1 en omgeving (www.ahn.nl). Het plangebied is aangegeven met een pijl.

Het plangebied is niet op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) geregistreerd als archeologisch terrein, noch zijn van het terrein archeologische vondsten bekend (geen registraties van vondsten in de archeologische database ARCHIS). Op circa 600 meter afstand van het plangebied ligt een geregistreerd terrein van archeologische waarde (zie bijlage: Kaart archeologie). Het betreft bewoningssporen uit de midden steentijd. Bij onderzoek in 1998 werd vastgesteld dat dit terrein zwaar verstoord is. Langs de rand van het Hunzedal, waar ook het plangebied aan ligt, zijn vooral vroeg-mesolithische en zelfs nog laat-paleolithische vindplaatsen aangetroffen.

Op het kadastrale minuutplan uit het begin van de negentiende eeuw is het plangebied onbebouwd en in gebruik als bouwland (zie bijlage: Kadastrale minuut, gemeente Hoogezand, sectie C, blad 4; www.watwaswaar.nl). Ter plaatse van de huidige bedrijfsbebouwing is een boerderij weergegeven. Op de Bonnekaart uit het begin van de 20^e eeuw is de situatie in het plangebied nog hetzelfde (zie bijlage: Projectie van de huidige topografie op de Bonnekaart).

Overweging en advies

In het plangebied is een dekzandwieling aanwezig en de bodem in het plangebied bestaat uit podzolbodems. De kans dat op deze bodems bewoningssporen uit de prehistorie (steentijd) aanwezig zijn is groot. In de (ruime) omgeving van het plangebied zijn bewoningssporen uit de steentijd aangetroffen.

Op basis van het bovengenoemde wordt geadviseerd voorafgaand aan de uitvoering van het planvoornemen een archeologisch booronderzoek (Inventariserend Veldonderzoek [IVO]; fase 1) in te stellen. Het booronderzoek

moet in beeld brengen of de bodem in het plangebied intact is en of zich archeologische resten in het plangebied bevinden. Het onderzoek moet zodanig worden uitgevoerd, dat eventueel aanwezige resten uit de steentijd ontdekt kunnen worden. Hiertoe dient gutsbooronderzoek (gutsboor 3 cm, boordichtheid van 6 boringen per ha) zo nodig gecombineerd te worden met megabooronderzoek (Edelmanboor 15 cm, boordichtheid van 10 boringen per ha). Indien het gutsbooronderzoek de aanwezigheid van gave podzolbodems vaststelt, dienen ter plekke van de gave podzolbodems megaboringen uitgevoerd te worden, om de aanwezigheid van archeologische resten te kunnen vaststellen. Indien het onderzoek (waardevolle) archeologische resten aantoot, dient bescherming (planaanpassing) of opgraving van deze resten plaats te vinden. Het booronderzoek dient te worden uitgevoerd door een daartoe bevoegd bedrijf.

Bijlagen:

- Uitsnede fysisch geografische kaart;
- Kaart archeologie;
- Kadastrale minuut, gemeente Hoogezand, sectie C Noord-Windeweer, blad 4;
- Projectie van de huidige topografie op de Bonnekaart.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl)

ANWB, 2004. *Topografische Atlas Groningen 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.

Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen

Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1851. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl)

Luchtfoto's Google Earth.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw (www.watwaswaar.nl)

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000. Uitgave 1973* Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeborg et al.).

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829. Historische inleiding en samenstelling door H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

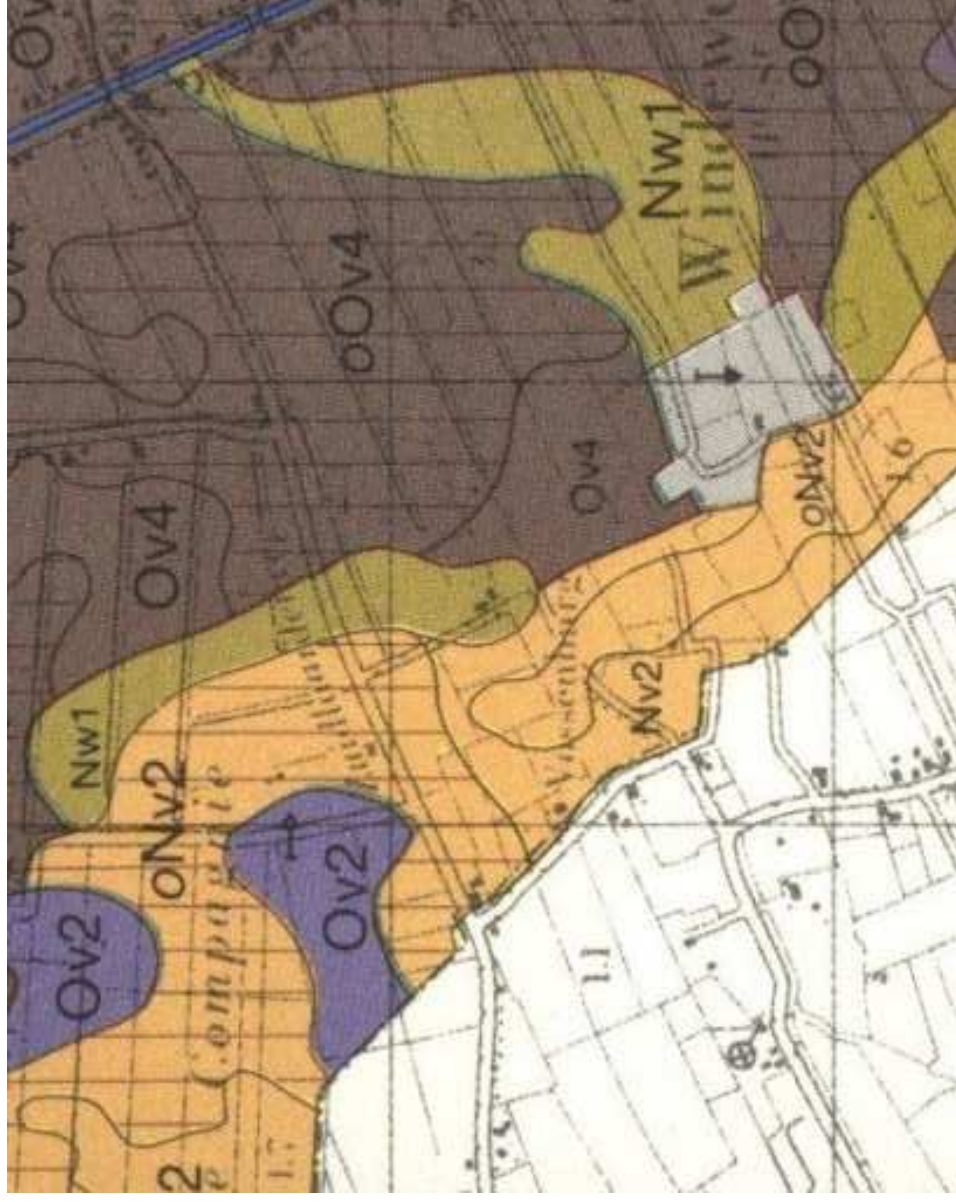

Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

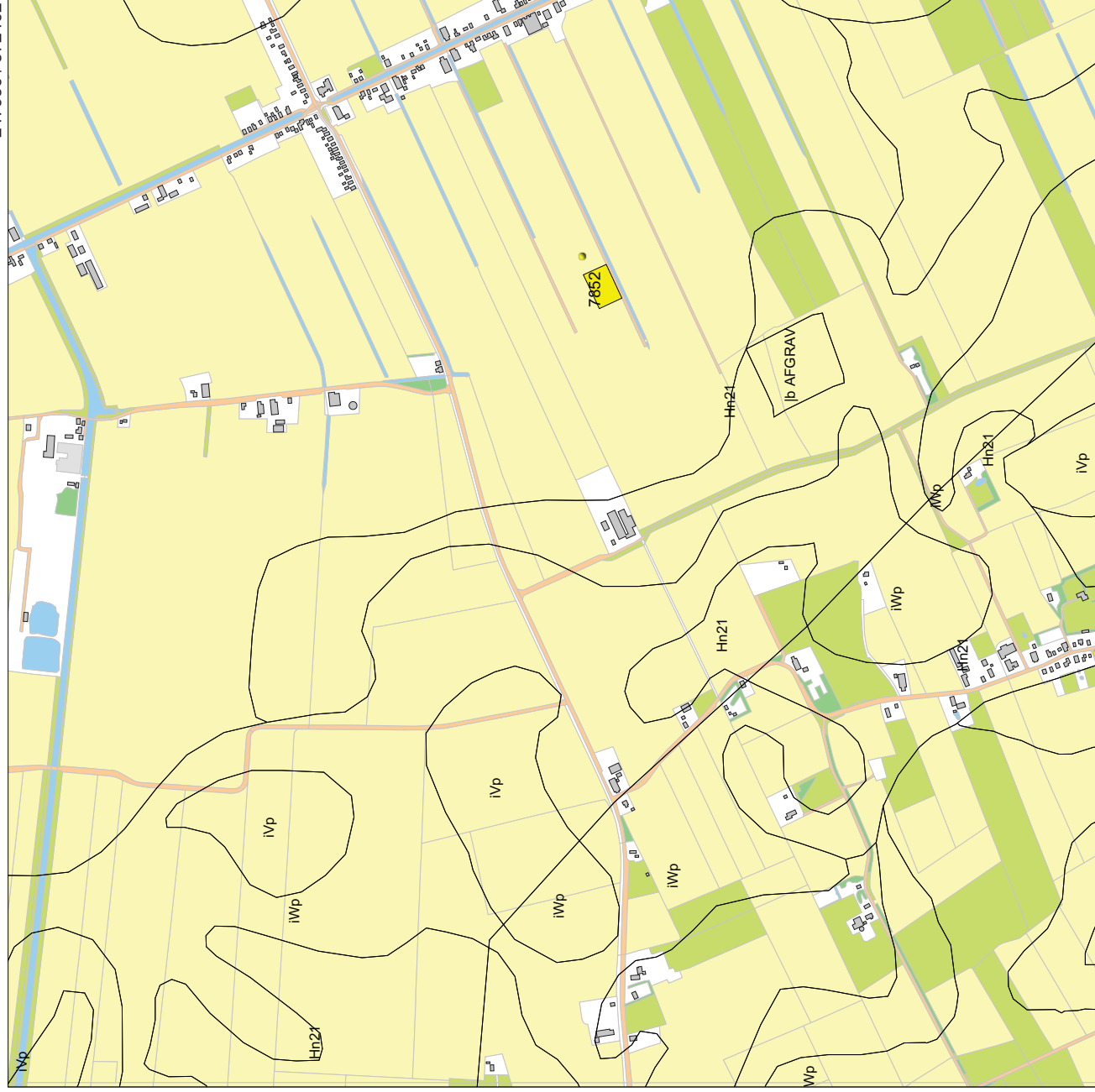
Uitsnede fysisch geografische kaart Vossenburg 1 te Kiel-Windeweer

Kaart archeologie plangebied Vossenburg 1 te Kiel-Windweeer

Combinatiekaart van AMIK, bodemkaart en ARCHIS

247956 / 572462

244989 / 569495

26-08-2009

Legenda

- BODEM ((c)Alterra)
- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
 - bebouwd gebied
 - doorgaande wegen
 - bos
 - bouwland
 - wieland
 - boomgaard/kwekerij
 - heide
 - zand
 - begraafplaats
 - water
 - overig bodemgebruik

0 500 m

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Kadastrale minuut Vossenburg 1 te Kiel-Windeweer

Het plangebied is rood omlijnd

Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart: plangebied Vossenburg 1 te Kiel-Windeweer

